

ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ СИСТЕМ ТА ГЛОБАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

DOI 10.31558/2519-2949.2020.2.15

УДК 351:323.2

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6293-8043>

Аблазов І. В., Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0866-1412>

Гордієнко Л. О., Воєнно-дипломатична академія імені Євгенія Березняка

ФАКТОР ДЕРЖАВОЦЕНТРИЧНОСТІ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ ТА ВИКОРИСТАННЯ БРИТАНСЬКОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ

Тенденцією розвитку безпекового середовища сьогодення є трансформації поняття «безпека» та зміщення її фокусу від держави до окремої особистості та спільноти. Принцип людиноцентричності вже успішно інкорпорується до політичних стратегій провідних країн світу та є, безумовно, актуальним і для України.

Дослідження присвячене вивченню основних гальмівних факторів на шляху до впровадження концепції безпеки людини в системі національної безпеки України, а також має на меті встановити можливі напрями імплементації цього концепту в практичну площину політики безпеки та оборони України за досвідом Великобританії.

В статті проаналізовано законодавчо закріплені положення щодо визначення національних інтересів України та їх співвідношення з інтересами особистості, суспільства та держави. За результатами аналізу зроблено висновок, що в українському законодавстві нівелюється найважливіший критерій національної безпеки, а саме дотримання балансу життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави. Це вказує на державоцентричність існуючої системи національної безпеки нашої держави.

Враховуючи досвід провідних країн світу щодо реалізації концепції безпеки людини, вирішено зосередити увагу на дослідженні досвіду Великобританії. Адже саме Великобританія, будучи лише на початку шляху до реалізації порядку денного безпеки людини, стала першою країною, яка офіційно інкорпорувала цю концепцію в основу своєї оборонної політики.

На основі аналізу британського досвіду впровадження концепції безпеки людини в оборонну політику запропоновано низку важливих для України кроків на шляху до побудови системи національної безпеки крізь призму безпеки людини. За умови успішної реалізації концепція безпеки людини сприятиме подоланню фактору державоцентричності системи національної безпеки України та може бути розвинена в корисний для практичної політики аналітичний інструмент, що дозволить забезпечити умови для реалізації інтересів особистості, суспільства та держави.

Ключові слова: *система національної безпеки України, державоцентричність, людиноцентричність, концепція «безпеки людини», національні інтереси, Великобританія.*

Постановка проблеми. Сучасні реалії безпекового світового порядку свідчать, що не зважаючи на розгалуженість інститутів колективної безпеки та постійне вдосконалення систем національної безпеки, для багатьох людей сучасний світ – це незахищене місце, повне загроз у різних сферах. Виклики, з якими стикається світ у 21 столітті – поширення пандемій, зростаючий рівень бідності, природні катастрофи, міжнародний тероризм та раптові фінансово-економічні кризи ускладнюють життя людей та знижують перспективи сталого розвитку, миру та стабільності. Загрози безпеці людини є складними, часто охоплюють декілька сфер життя та можуть зростати експоненційно, руйнуючи цілі громади та безперешкодно перетинаючи державні кордони.

Твердження, що безпека окремого індивіда автоматично походить від безпеки держави, більше не розцінюється як аксіома. Це спонукало трансформації поняття «безпека» у сучасній науці та поповненню безпекового дискурсу концепцією «безпека людини» (human security), що знаменує собою переміщення фокусу від держави до окремих індивідів та спільнот. Сьогодні принцип людиноцентричності успішно інкорпорується до політичних стратегій провідних країн світу, що є важливим показником його цінності та своєчасності. На початку 2020 року Рада національної безпеки і оборони України схвалила стратегію національної безпеки і оборони України під назвою «Безпека людини – безпека країни» [10]. Дана стратегія – це декларація, затвердження якої повинно стати основою для розробки інших документів стратегічного планування у сфері національної безпеки й оборони. Проте в діючому законодавстві немає систематичного погляду на питання безпеки людини та національних інтересів, а в реальних умовах, на практиці концепція безпеки людини реалізується фрагментарно.

Формулювання мети статті (постановка завдання). Метою статті є визначити основні стримуючі фактори впровадження принципу людиноцентричності в законодавчому полі системи національної безпеки України, а також встановити можливі напрями імплементації концепту безпеки людини в практичну площину політики безпеки та оборони за досвідом Великобританії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В українській науці проблеми національної безпеки та національних інтересів найбільш глибоко, на нашу думку, розкрито у наукових доробках Володимира Горбуліна [2–5] та Анатолія Качинського [3–5]. Комплексному дослідженню концепції безпеки людини присвячено монографію Тетяни Маляренко «Безпека людини у мінливому світі» [6], статті Володимира Тихого [11–12], а також ряд видань Фонду імені Фрідріха Еберта [1,7]. Українськими авторами переважно аналізується досвід Канади, Австрії та Японії, як передових країн в питаннях імплементації концепції безпеки людини в систему національної безпеки. Проте недостатньо вивченими залишаються питання її впровадження в практичну діяльність сектору безпеки та оборони. Саме для дослідження зазначених аспектів доцільним є врахування досвіду Великобританії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні концепція безпеки людини все ще знаходиться на периферії внутрішньої та зовнішньої політики. Причиною такого порядку денного є те, що отримавши незалежність, Україна зосередила увагу на проблемах «жорсткої» безпеки (hard security): проблемах територіальної цілісності, відродженні зруйнованої економіки, розвитку ембріональної демократії, тощо. Очевидно, що проблеми «м'якої» безпеки (soft security) довго недооцінювалися в Україні та підривали рівень національної безпеки. Водночас, перспектива європейської інтеграції все ще зберігає найефективніший стимул для включення концепції безпеки людини в зовнішньо- та внутрішньополітичну стратегію України [1].

Все більше країн визнають важливість концепції безпеки людини на національному рівні. В академічних колах українські науковці погоджуються, що національна безпека – це захищеність життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави у різних сферах життєдіяльності від внутрішніх і зовнішніх загроз, що гарантує сталий і поступальний розвиток країни [4]. А найважливішим критерієм національної безпеки є баланс життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави і, особливо, їх взаємна відповідальність щодо гарантування безпеки. Саме дотримання цього балансу і є головним принципом *людиноцентричності* держави.

Проте у законодавчому полі України превалує державоцентричний підхід до розуміння системи національної безпеки. Це підтверджується дублюванням понять «національна безпека» і «державна безпека» як в Конституції України, так і в інших нормативно-правових актах у сфері національної безпеки і оборони. Не виключенням є і Закон України «Про національну безпеку України», в якому ці поняття є фактично ідентичні [8] та означають захищеність одних і тих же об'єктів від реальних і потенційних загроз. Так, у тексті закону: «*національна безпека України* – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз; *державна безпека* – захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності і демократичного конституційного ладу та інших життєво важливих національних інтересів від реальних і потенційних загроз невоєнного характеру». Різниця між визначеннями полягає лише у визначенні характеру загроз. У першому випадку це просто загрози, а в другому – загрози невоєнного характеру. Таке дублювання понять можна пояснити тим, що використання терміну «державна безпека» має корені у радянських часах і частково пов'язане з багатозначністю терміну «national» в англійській мові, який означає як націю, так і державу. Такий підхід до співвідношення

зазначених категорій є сумнівним та ще раз підкреслює *державоцентричність* системи національної безпеки України.

Аналогічна ситуація простежується і у трактуванні національних інтересів України. У людиноцентричних країнах національні інтереси відображають баланс інтересів людини, суспільства та держави. Загально визнаними інтересами *людини* є, наприклад, права та свободи людини, загальнолюдські цінності, індивідуалізм, право приватної власності. Інтереси *суспільства* включають добробут, соціальну справедливість, міжетнічну та міжконфесійну злагоду, ліберально-демократичні традиції, матеріальні та духовні надбання, а інтереси *держави* – це державний суверенітет, територіальна цілісність, конституційний лад, природні ресурси, система міжнародних зв'язків, тощо. До речі, необхідність дотримання зазначеного балансу була передбачена законом України, який втратив чинність у 2018 році – «Про основи національної безпеки України», згідно якого: «національна безпека України – комплекс законодавчих та організаційних заходів, спрямованих на постійну захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечуються сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам...» [9].

Відповідно до чинного закону «Про національну безпеку України» [8] фундаментальними **національними інтересами України** є: 1) державний суверенітет і територіальна цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; 2) сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; 3) інтеграція України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами. В результаті компаративного аналізу зазначеного переліку зі згаданими вище загально визнаними постулатами, можна зробити висновок, що *національні інтереси України охоплюють лише інтереси держави*, ігноруючи загально визнані інтереси людини та суспільства. Таким чином, нівелюється найважливіший критерій національної безпеки – **дотримання балансу життєво важливих інтересів особи, суспільства та держави**.

Реалії сучасної безпекової ситуації у світі вказують на необхідність радикального переосмислення концепту державоцентричності. Все більше країн переорієнтують систему національної безпеки у бік людиноцентричності, акцентуючись на концепції безпеки людини. Проте кожна держава обирає пріоритетні сфери, найбільш сприятливі для реалізації зазначеної концепції. Для України, вочевидь, з огляду на зростаючу кількість населення, яке постраждало від бойових дій на сході держави та триваючої гібридної агресії Росії, чи не найбільш вразливою наразі є сфера безпеки та оборони. Тому, на нашу думку, при вираховуванні досвіду провідних країн світу щодо імплементації концепції безпеки людини в свої зовнішньо- та внутрішньополітичні стратегії, доцільно зосередити увагу на досвіді Великобританії. Сполучене Королівство, будучи лише на початку шляху до реалізації порядку денного безпеки людини, стала першою країною, яка офіційно інкорпоровала цю концепцію в основу своєї оборонної політики.

В **Оборонній доктрині Великобританії** [16, с. 3-4] концепції безпеки людини присвячено окрему главу, в якій наведені поняття, характеристики та загрози безпеці людини. Для підкреслення доцільності людиноцентричного підходу, в документі зазначається, що будь-які загрози національній безпеці, навіть отримуючи фінансову підтримку ззовні, можуть реалізуватися тільки за наявності внутрішньої підтримки населенням та його довіри до чинної влади. Тобто, якщо потреби людини та суспільства не задоволені, якщо влада не має належної підтримки та довіри населення, система національної безпеки стає вразливою. В умовах посилення конкуренції за ресурси в глобалізованому світі, недостатній рівень забезпечення безпеки людини підриває стабільність держави. Населення може зневіритися в своїй державі та виявити більшу довіру будь-якій групі, яка пообіцяє задовольнити їх потреби. Такими групами можуть виявитись неурядові та транснаціональні структури, організовані злочинні чи повстанські угруповання, тощо. Як тільки такі групи отримують народну підтримку, загроза національній безпеці зростає.

Відповідно до британського підходу, належний рівень безпеки людини в державі характеризується такими показниками [16, с. 4]: доступністю товарів першої необхідності, високим рівнем екологічної безпеки, свободою від переслідувань, нужди та страху, захистом культурних цінностей, відповідальним та прозорим державним управлінням. Забезпечення національної безпеки з точки зору людиноцентричності вимагає розуміння важливості таких факторів, як: ідеологія та політика, освіта, комерційно-економічні фактори, гуманітарні та медичні питання, свобода

пересування та інформації, ставлення до гендерної рівності, расові, етнічні та релігійні фактори, військово-дипломатичні, адміністративні та управлінські. Цілісність поглядів щодо пріоритетів людиноцентричності британської оборонної політики забезпечується подальшою конкретизацією зазначених аспектів у стратегічних документах з питань національної безпеки усіх рівнів, включаючи Стратегію національної безпеки та Стратегічний оборонний та безпековий огляд.

У серпні 2014 року в Лондоні створено міжнародний незалежний некомерційний аналітичний центр «**Центр безпеки людини**» (**The Human Security Centre**) [14]. Організація просуває концепцію безпеки людини як основоположну концепцію зовнішньої політики та політики безпеки у XXI столітті. Центр співпрацює з державними установами, міжурядовими організаціями, неурядовими організаціями, приватними компаніями, організаціями громадянського суспільства, академічною спільнотою, юристами, журналістами та експертами в галузі безпеки та оборони, а також у гуманітарній сфері. Організація випускає ряд цифрових публікацій (науково-дослідні роботи, доповіді та рекомендації), які висвітлюють проблеми безпеки людини в усьому світі. Крім того, центр регулярно розробляє аналітичні матеріали на запити Британського парламенту та готує експертні коментарі для міжнародних ЗМІ.

Основними цілями «Центру безпеки людини» є:

розширювати обізнаність громадськості щодо концепції безпеки людини та різних загроз безпеці людини у світі;

заохочувати уряди застосовувати людиноцентричний підхід як основу для формування зовнішньої політики та політики в галузі безпеки та оборони;

спонукати уряди робити активні кроки в напрямку вирішення глобальних та регіональних проблем безпеки людини через відповідні міжнародні механізми;

забезпечувати політичних діячів та уповноважених осіб науково-дослідницькою, аналітичною та консультативною підтримкою, необхідною для розроблення обґрунтованої та інформаційно насиченої політики для забезпечення безпеки людини;

вивчати шляхи співробітництва урядових, міжурядових та неурядових організацій з окремими людьми та громадами для вирішення критичних проблем, що загрожують життю та гідності людей;

залучати ключових стейкхолдерів та широку громадськість до зміцнення політичної волі та реалізації конкретних заходів в напрямку забезпечення безпеки людини.

Питанням безпеки людини присвячено ряд навчальних курсів при провідних вищих навчальних закладах Британії. Зокрема, при Лондонській школі економіки та політичних наук Лондонського Університету викладається загальноакадемічний курс з питань безпеки людини [18]. Крім того, викладачами університету за підтримки міжнародної організації «Дослідницький центр з питань безпеки людини» (**Human Security Research Center**) розроблено онлайн курс «**Human Security Course**» [15].

В той же час, при Академії оборони Сполученого Королівства готують радників з питань безпеки людини для силових відомств різних країн та військових операцій «**Human Security Advisor Course**» [13].

У 2019 році міністерство оборони Великобританії прийняло новий керівний документ – **JSP 1325 «Безпека людини у військових операціях»** [17]. В документі розглянуто пріоритети, шляхи та механізми впровадження політики безпеки людини, які повинні застосовуватися під час збройних конфліктів та в період пост-конфліктного врегулювання. Визначено обов'язки та повноваження органів безпеки та оборони та окремих підрозділів у цьому процесі.

В документі наводяться висновки британських аналітиків на основі досвіду, отриманого у сучасних конфліктах, в тому числі в Україні. В рамках проведення операції «**ORBITAL**», вивчалися особливості безпекового середовища на Сході України та у Криму, проводилася робота з цивільними особами, які постраждали від конфлікту, аналізувалося, як ці фактори впливають на стан «безпеки людини» в державі загалом, на можливості збору розвідувальних даних, розуміння ситуації з безпекою та про те, як різні частини громади впливають по-різному.

Після прийняття даного документу у 2019 році міністерство оборони анонсувало створення **Центру передового досвіду з питань безпеки людини Сполученого Королівства** (**UK Centre of Excellence for Human Security**). Центр сприятиме імплементації Резолюцій Ради Безпеки ООН з питань безпеки людини у процес військового планування та проведення операцій [19].

Висновки до даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Концепція безпеки людини активно увійшла у сучасний світовий політико-безпековий дискурс та успішно інкорпорується у політичні стратегії провідних країн світу, що є важливим показником її

цінності та своєчасності. В українських політичних реаліях та у законодавчому полі питання безпеки людини все ще залишаються на периферії. Про це свідчить проведений аналіз нормативно-правових документів у сфері національної безпеки та оборони. У статті доведено, що в Законі України про національну безпеку України нівелюється найважливіший критерій національної безпеки, а саме дотримання балансу життєвоважливих інтересів особи, суспільства та держави. Це вказує на державоцентричність існуючої системи національної безпеки України. Вказані суперечності повинні бути узгоджені в новій стратегії національної безпеки, яка після затвердження повинна стати основою для розробки інших документів стратегічного планування на всіх рівнях.

На основі аналізу британського досвіду впровадження концепції безпеки людини в оборонну політику можна виділити низку важливих для України кроків на шляху до побудови системи національної безпеки крізь призму безпеки людини. По-перше, це необхідність врахування необхідності впровадження принципу людиноцентричності у документах стратегічного планування на всіх рівнях. По-друге, це залучення науково-дослідних центрів, в тому числі підпорядкованих оборонному відомству, до інформаційно-аналітичного супроводження процесу розробки нормативно-правової бази щодо концепту безпеки людини та його імплементації. По-третє, проведення цивільними та військовими навчальними закладами академічних курсів для підготовки фахівців з питань безпеки людини та загально просвітницьких заходів для збільшення обізнаності серед населення. Військові спеціалісти у цій сфері особливо потрібні наразі в умовах діючого військового конфлікту на сході України, а також у період пост-конфліктного врегулювання.

За умови успішної реалізації концепція безпеки людини сприятиме подоланню фактору державоцентричності системи національної безпеки України та може бути розвинена в корисний для практичної політики аналітичний інструмент, що дозволить забезпечити умови для реалізації інтересів особистості, суспільства та держави.

Бібліографічний список:

1. Воротнюк М., Сушко О. Людська безпека як імператив сучасної епохи: переніс фокусу з держави на людину. Київ : Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2010. 16 с.
2. Горбулін В. П. Національна безпека як пріоритет сучасного державотворення. *Вісник Національної академії наук України*. 2017. № 1. С. 25–29.
3. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Засади національної безпеки України : підручник. Київ : Інтертехнологія, 2009. 272 с.
4. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Системно-концептуальні засади стратегії національної безпеки України : Київ ДП «НВЦ» Євроатлантикінформ», 2007. 592 с.
5. Горбулін В. П., Качинський А. Б. Стратегічне планування: вирішення проблем національної безпеки : монографія. Київ : НІСД, 2010. 288 с
6. Маляренко Т. Безпека людини у мінливому світі : монографія. Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім», 2013. 200 с.
7. Питання безпеки людини в контексті реформування безпекового сектору країн Східної Європи : дослідження / М. Хилько та ін. ; за заг. ред. М. Хилько та О. Титарчука. Київ : Представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні, 2017. 68 с.
8. Про національну безпеку України : Закон України від 21 червня 2018 р. № 2469-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2018. № 31. Ст.241.
9. Про основи національної безпеки України : Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (втратив чинність на підставі Закону № 2469-VIII від 21.06.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.
10. РНБО передала на затвердження Президенту стратегію нацбезпеки. URL: <https://www.president.gov.ua/news/rnbo-peredala-na-zatverdzhennya-prezidentu-strategiyu-nacbez-59873> (дата звернення: 20.02.2020).
11. Тихий В. П. Безпека людини: поняття, правове забезпечення, значення, види. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2016. № 2. С. 31–46.
12. Тихий В. П. Безпека людини – головний об'єкт національної безпеки України. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2017. Вип. 4. С. 323–329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domtp_2017_4_36 (дата звернення: 19.04.2020).
13. Human Security Advisor Course. HSA Defence Leadership Centre. URL: <https://www.da.mod.uk/course/HSA> (дата звернення: 19.04.2020).
14. Human Security Centre URL: <http://www.hscentre.org/> (дата звернення: 19.04.2020).
15. Human Security Course, e-Learning. URL: <http://humansecuritycourse.info/> (дата звернення: 19.04.2020).
16. JDP 0-01 (British Defence Doctrine, 5th Edition). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/jdp-0-01-fourth-edition-british-defence-doctrine> (дата звернення: 15.04.2020).
17. JSP 1325 (Human security in military operations). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/human-security-in-military-operations-jsp-1325> (дата звернення: 16.04.2020).

18. LSE Course guides. DV434 Human Security. URL: http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/DV/2019_DV434.htm (дата звернення: 19.04.2020).

19. MOD to establish Centre of Excellence for Human Security. Published 4 April 2019 from: Ministry of Defence and The Rt Hon Gavin Williamson CBE MP. URL: <https://www.gov.uk/government/news/mod-to-establish-centre-of-excellence-for-human-security> (дата звернення: 19.04.2020).

References:

1. Vorotniuk M., Sushko O. Liudska bezpeka yak imperatyv suchasnoi epokhy: perenis fokusu z derzhavy na liudynu. Kyiv : Predstavnytstvo Fondu im. Fridrikha Eberta v Ukraini, 2010. 16 c.

2. Horbulin V. P. Natsionalna bezpeka yak priorytet suchasnoho derzhavotvorennia. Visnyk Natsionalnoi akademii nauk Ukrainy. 2017. № 1. S. 25–29.

3. Horbulin V. P., Kachynskiy A. B. Zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy : pidruchnyk. Kyiv : Intertekhnolohiia, 2009. 272 s.

4. Horbulin V. P., Kachynskiy A. B. Systemno-kontseptualni zasady stratehii natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Kyiv DP «NVTs» Yevroatlantykinform», 2007. 592 s.

5. Horbulin V. P., Kachynskiy A. B. Stratehichne planuvannia: vyrishennia problem natsionalnoi bezpeky : monohrafiia. Kyiv : NISD, 2010. 288 s

6. Maliarenko T. Bezpeka liudyny u minlyvomu sviti : monohrafiia. Donetsk : TOV «Skhidnyi vydavnychy dim», 2013. 200 s.

7. Pytannia bezpeky liudyny v konteksti reformuvannia bezpekovooho sektoru krain Skhidnoi Yevropy : doslidzhennia / M. Khylyk ta in. ; za zah. red. M. Khylyk ta O. Tytarchuka. Kyiv : Predstavnytstvo Fondu im. Fridrikha Eberta v Ukraini, 2017. 68 c.

8. Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 21 chervnia 2018 r. № 2469-VII. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. 2018. № 31. St.241.

9. Pro osnovy natsionalnoi bezpeky Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 19.06.2003 № 964-IV (vtratyv chynnist na pidstavi Zakonu № 2469-VIII vid 21.06.2018). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/964-15>.

10. RNBO peredala na zatverdzhennia Prezydentu stratehiiu natsbezpeky. URL: <https://www.president.gov.ua/news/rnbo-peredala-na-zatverdzhennya-prezidentu-strategiyu-nacbez-59873> (data zvernennia: 20.02.2020).

11. Tykhyi V. P. Bezpeka liudyny: poniattia, pravove zabezpechennia, znachennia, vydy. Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy. 2016. № 2. S. 31–46.

12. Tykhyi V. P. Bezpeka liudyny – holovnyi ob'iekt natsionalnoi bezpeky Ukrainy. Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka. 2017. Vyp. 4. S. 323–329. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/domp_2017_4_36 (data zvernennia: 19.04.2020).

13. Human Security Advisor Course. HSA Defence Leadership Centre. URL: <https://www.da.mod.uk/course/HSA> (data zvernennia: 19.04.2020).

14. Human Security Centre URL: <http://www.hscentre.org/> (data zvernennia: 19.04.2020).

15. Human Security Course, e-Learning. URL: <http://humansecuritycourse.info/> (data zvernennia: 19.04.2020).

16. JDP 0-01 (British Defence Doctrine, 5th Edition). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/jdp-0-01-fourth-edition-british-defence-doctrine> (data zvernennia: 15.04.2020).

17. JSP 1325 (Human security in military operations). URL: <https://www.gov.uk/government/publications/human-security-in-military-operations-jsp-1325> (data zvernennia: 16.04.2020).

18. LSE Course guides. DV434 Human Security. URL: http://www.lse.ac.uk/resources/calendar/courseGuides/DV/2019_DV434.htm (data zvernennia: 19.04.2020).

19. MOD to establish Centre of Excellence for Human Security. Published 4 April 2019 from: Ministry of Defence and The Rt Hon Gavin Williamson CBE MP. URL: <https://www.gov.uk/government/news/mod-to-establish-centre-of-excellence-for-human-security> (data zvernennia: 19.04.2020).

Ablazov I. V., Hordiienko L. O. State-centrism as a factor of the national security system of Ukraine and the United Kingdom's human security concept implementation experience

The tendency of today's security environment is the transformation of the «security» concept and shifting its focus from the state to human and community. The principle of human-centrism has already been successfully incorporated into the political strategies of the world leading countries and is certainly relevant for Ukraine.

The research is focused on studying main deterrent factors on the way to implementation of the human security concept in the national security system of Ukraine. It aims to identify possible directions of implementation of this concept in the practical field of security and Ukraine's defense policy using the United Kingdom's (the UK) experience.

The article analyzes the statutory provisions for determining the national interests of Ukraine and their relation with the interests of the individual, society and the state. The results of the analysis conclude that

Ukrainian legislation eliminates the most important criterion for national security, namely, the balance of vital interests of the individual, society and the state. This highlights the state-centricity of Ukraine's national security system.

Given the experience of the world's leading countries in implementing the concept of human security, it is decided to focus on exploring the British experience. The UK, being only at the beginning of the path to implementation of the human security agenda, became the first country to formally incorporate this concept into its defense policy.

Based on the analysis of the British experience of introducing the human security concept into the defense policy, a number of important steps for Ukraine on the path to building a national security system through the lens of human security have been proposed. If successful, the concept of human security will help to overcome the factor of state-centrism of the national security system of Ukraine and can be developed into a useful for practical policy analytical tool that will provide conditions for realization of interests of the individual, society and the state.

Key words: *national security system of Ukraine, state-centrism, human-centrism, human security concept, national interests, the United Kingdom.*